

Διαδηλωτές φορούν μάσκες με την εικόνα του Εντουαρντ Σνόουντεν. Τον Μάιο του 2013, ο πρώην εργαζόμενος στην αμερικανική Υπηρεσία Εθνικής Ασφαλείας διέρρευσε στον Τύπο απόρρητες πληροφορίες σχετικά με τα προγράμματα μαζικής παρακολούθησης που εφαρμόζουν οι αμερικανικές και βρετανικές κυβερνήσεις

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ

Σνόουντεν, Ασάνζ και η εποχή της επιτήρησης

Οι υποθέσεις Σνόουντεν και Ασάνζ έχουν πολλά κοινά και πολλά διαφορετικά στοιχεία και μπορούν να προσεγγιστούν από διάφορες πλευρές και οπτικές. Αν προσπαθούσαμε όμως να βρούμε το αποτύπωμα αυτών των δύο υποθέσεων στον δημόσιο διάλογο θα ήταν ένας ακτιβισμός υποστήριξης δικαιωμάτων σε ένα νέο πλαίσιο ασφάλειας που δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις υπηρεσίες πληροφοριών και στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων της τεχνολογίας. Τα πρώτα είκοσι χρόνια του 21ου αιώνα σφραγίστηκαν από την απειλή της διεθνούς τρομοκρατίας και την εκ βάθρων μετεξέλιξη των πολιτικών ασφάλειας για την καταπολέμηση της. Σε επίπεδο εξωτερικής ασφάλειας, με βασικό πρωταγωνιστή τις ΗΠΑ, κυριάρχησε ο «πόλεμος κατά της τρομοκρατίας» και οι στρατιωτικές επεμβάσεις σε κράτη, όπως το Αφγανιστάν και το Ιράκ. Ειδικά στην περίπτωση του δευτέρου, το επιχείρημα για κατοχή όπλων μαζικής καταστροφής δίκασε τη Δύση και τα κράτη - μέλη της ΕΕ. Στο πεδίο της εσωτερικής ασφάλειας η έμφαση δόθηκε στην μετεξέλιξη των αντιτρομοκρατικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών πληροφοριών. Αιχμή του δόρατος σε αυτή την αλλαγή ήταν η εκτεταμένη χρήση των νέων τεχνολογικών δυνατοτήτων, καθώς και του κυβερνοχώρου σε επιχειρήσεις παρακολούθησης, τόσο στο εσωτερικό των κρατών της Δύσης, όσο και σε τρίτες χώρες και κυρίως στις περιοχές που έγιναν οι επεμβάσεις. Δεν είναι τυχαίο πως υπήρξαν προβλήματα ακόμη και με συμμαχικές χώρες, όπως η

Γράφει ο **Τριαντάφυλλος Καραπράνος**

Δρ Ευρωπαϊκής Ασφάλειας και Νέων Απειλών, επιστημονικός συνεργάτης στο Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής

Γερμανία, όταν επί της προεδρίας Μπαράκ Ομπάμα οι ΗΠΑ κατηγορήθηκαν πως χρησιμοποιούσαν νέες τεχνολογίες, ακόμη και drones, για να παρακολουθούν μέχρι και τους ηγέτες χωρών, όπως η τότε καγκελάριος Μέρκελ. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο είχαμε την επανοποθέτηση του κλασικού διλήμματος περί ασφάλειας και ελευθεριών, με έμφαση στον τομέα της ιδιωτικότητας των πολιτών. Η κριτική για τη μετατροπή του πλαισίου καταπολέμησης της τρομοκρατίας σε μια κατάσταση «Κοινωνίας Επιτήρησης» έγινε βασικό επιχείρημα πολλών ακτιβιστικών ομάδων και πρωτοβουλιών, με αποτέλεσμα να υπάρξει μια νέα μορφή δικαιωματοσμού που είχε ως στόχο να εκθέσει αυτές τις «πρακτικές» των χωρών. Σε αυτό το πλαίσιο ο Σνόουντεν και ο Ασάνζ, παρά τα κίνητρα και τους στόχους τους, μετεξελίχθηκαν σε σύμβολα αντίδρασης, με τα Wikileaks να καταστούν συνώνυμο των αποκάλυψεων. Σαφώς και οι δύο προσωπικότητες είναι το λιγότερο αμφιλεγόμενες και αυτό αποδείχτηκε από τη συνέχεια της δράσης τους και το πώς

τελικά εξελίχθηκε η περίπτωση τους. Ωστόσο, αυτό που τους χαρακτήριζε ήταν η προσωποποίηση μιας από τα κάτω αντίδρασης στον κίνδυνο της ασφαλιεπιτοπίσης και της κακόβουλης χρήσης των νέων τεχνολογικών δυνατοτήτων που έχουν αποκτήσει τα κράτη. Η τεχνολογική έκρηξη των τελευταίων ετών και κυρίως η εκτεταμένη πλέον χρήση της τεχνητής νοημοσύνης έδωσε νέα δυναμική στην αντιπαράθεση μεταξύ ασφάλειας και ελευθεριών. Σαφώς και η ασφάλεια και ιδιαιτέρως οι υπηρεσίες πληροφοριών πρέπει να λειτουργούν εντός του πλαισίου που θέτουν οι δημοκρατίες και το Κοινωνικό Συμβόλαιο. Αυτό είναι άλλωστε και το βασικό επιχείρημα που τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει σε περισσότερη διαφάνεια, λογοδοσία και κοινοβουλευτικό έλεγχο των υπηρεσιών και των επιχειρήσεων πληροφοριών. Ωστόσο, θα πρέπει να αποφύγουμε μια παρβύνηση του δικαιωματοσμού που οδηγεί σε μια προσπάθεια ακύρωσης της χρήσης νέων τεχνολογικών μέσων για την υπέρσωση των δημοκρατιών και των πολιτών. Η ΕΕ μπορεί να λειτουργήσει ως ένα παράδειγμα ισοζυγισμένης ρυθμιστικής παρέμβασης στη φιλοσοφία «αξιοποίηση νέων τεχνολογικών δυνατοτήτων στην ασφάλεια, αλλά με σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών». Στις δημοκρατίες δεν υπάρχει δίλημμα μεταξύ ασφάλειας και ελευθεριών, αλλά εφαρμογή του Κοινωνικού Συμβολαίου που τις συνδυάζει αρμονικά. Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος των ανεξάρτητων και των ρυθμιστικών Αρχών είναι σημαντικότερος από αμφιλεγόμενες προσωπικότητες όπως ο Ασάνζ και ο Σνόουντεν. ●

Η ΕΕ μπορεί να λειτουργήσει ως ένα παράδειγμα ισοζυγισμένης ρυθμιστικής παρέμβασης στη φιλοσοφία «αξιοποίηση νέων τεχνολογικών δυνατοτήτων στην ασφάλεια, αλλά με σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών»